

ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΥΠΟ

ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΖΑΖΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ὁ ἄνθρωπος — Κοινωνία — Πατρίς — Ἡ Ἑλλάς — Ἐλευθερία — Ἐπα-
νάστασις — Καθήκοντα — Ἐθνικαὶ Δυνάμεις — Ἑλληνικαὶ
Ἀποικίαι — Ἑλληνικὴ Ἐνότης.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΣΟΥΛΙΝΟΥ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

1898

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ ἄνθρωπος.

— Τί εἶνε ὁ ἄνθρωπος;

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ τελειότατον δημιουργημα ἐπὶ τῆς γῆς, λογικόν ὃ, πλασθὲν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ, ἐκ φύσεως προωρισμένον νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν καὶ νὰ μισῇ τὸ κακόν.

— Ποία λέγεται ἀγαθὴ πράξις;

Ἐκείνη, ἡ ὁποία συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ δὲν βλάπτει τοὺς ὁμοίους μας, δηλαδή δὲν προξενεῖ εἰς αὐτοὺς λύπην, ἀλλ' εὐχαρίστησιν

— Ποία εἶνε κακὴ;

Ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἠθικὴν, βλάπτει δὲ καὶ λυπεῖ τοὺς ὁμοίους μας.

— Μόνον εἰς τοὺς ὁμοίους του πρέπει ὁ λογικὸς ἄνθρωπος νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν;

Ὁχι· ἀλλ' εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου εὐρισκόμενα, ζῶα, φυτά, ὡς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄψυχον φύσιν.

— Ἐχει συμφέρον πρὸς τοῦτο;

Μάλιστα. Τὰ ζῶα, τὰ φυτά, τὸ ὕδωρ, πᾶν τὸ ὁποῖον ἐδημιούρ-

γησεν ὁ πανάγαθος Θεός, συντελοῦσιν εἰς τὴν ζωὴν, τὴν υἰείαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἀγαθὸς ἢ κακὸς ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος ;

Ἀγαθός. Διότι ἔχει νοῦν, ὅστις συμβουλεύει αὐτόν, ὅτι τὸ κακὸν δὲν βλάπτει μόνον τὸν ὁμοῖόν του, ἀλλὰ καὶ αὐτόν τὸν ἴδιον, διότι ἡ δυστυχία τοῦ ἑνὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶνε δυστυχία ὅλων. Ἔχει ἐπίσης καρδίαν, ἣ ὁποῖα αἰσθάνεται λύπην, ὅταν γίνηται τὸ κακόν.

— Ποῖς λέγεται ὁ ἄνθρωπος, τοιαῦτα φρονῶν καὶ πράττων ;

Ἠθικός ἄνθρωπος.

— Ποία εἶνε ἡ ἰδιότης τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου ;

Νὰ πράττῃ τὸ καθήκον του, ὅπως διατάσσουσιν αὐτόν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ὁ νοῦς καὶ οἱ ἀνθρώπιναι νόμοι.

— Τί εἶνε καθήκον ;

Τὸ πρόσταγμα τῆς ἠθικῆς, τὸ κανονίζον τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποχρεοῦται οὗτος νὰ ὑπακούῃ.

— Ποῖα εἶνε τὰ πρῶτα καθήκοντα ;

Σέβας πρὸς τὸν Θεόν, τιμὴ τῶν γονέων καὶ ἀφροσύνας ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης πρέπει ν' ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του ὡς ἑαυτόν· ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖον μισεῖ, νὰ μὴ πράττῃ εἰς τοὺς ἄλλους.

— Πρέπει νὰ ἐπιβάλλωνται τὰ καθήκοντα ταῦτα ;

Ναί. Ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ὄχι διὰ τῆς τιμωρίας.

— Τί σημαίνει ἀνατροφή ;

Ἐπίδρασις τῶν ἐνηλίκων ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων ἐπ' ἀγαθῶν αὐτῶν καὶ τῆς κοινωνίας, δηλαδὴ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ παιδεία.

— Πῶς δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἡ παιδεία αὕτη, μορφώνουσιν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους ;

Ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διὰ τῶν γονέων καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῶν σχολείων, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν νόμων.

— Ποῖοι λέγονται νόμοι ;

Αἱ διατάξεις ἐκεῖναι, αἱ ὅποῖαι ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἀναγνωρίζονται δὲ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, τῶν ὁποίων τὴν τήρησιν ἐπιβάλλει αὕτη διὰ τῆς πολιτείας εἰς ὅλα τὰ μέλη της. Τὸ σύνολον τῶν νόμων τούτων λέγεται δίκαιον.

— Πᾶς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους;

Μάλιστα. Ἡ προσβολὴ κατ' αὐτῶν εἶνε προσβολὴ κατὰ τῶν δικαίων τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἐχει πᾶς ἄνθρωπος δίκαια;

Μάλιστα.

— Ποῖα εἶνε ταῦτα;

Τὸ δίκαιον τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος, τῆς παιδείας, τῆς περιουσίας καὶ τῆς προόδου.

— Εἶνε ἀπαραθίαστα τὰ δίκαια ταῦτα;

Μάλιστα, διότι συγγεννῶνται μὲ τὸν ἄνθρωπον. Πᾶς ἄνθρωπος λογικὸς πρέπει νὰ ἐπιζητῇ αὐτὰ καὶ νὰ τὰ διεκδικῇ καὶ διὰ θυσίας ἀκόμη τῆς ζωῆς του.

— Ποῖος εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;

Ἡ πρόοδος αὐτοῦ· δηλαδή ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ πνευματικὴ τελειότης καὶ ἡ ὑλικὴ εὐημερία.

— Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ πρόοδος;

Διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν σωματικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχεται ἡ αὔξησις τῆς εὐτυχίας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

— Πῶς λέγεται ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ ἀνθρώπου;

Παιδεία. Αὕτη εἶνε ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου· ἐνίσχυσις τοῦ σώματος καὶ βελτίωσις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Μόνον ὁ ἄνθρωπος τοιοῦτοτρόπως ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς· φωτίζεται καὶ τελειοποιεῖται.

— Εἶνε ὑποχρεωτικὴ δι' ἕκαστον ἄνθρωπον ἡ παιδεία;

Μάλιστα ὁ ἐστερημένος αὐτῆς στερεῖται τῶν προσόντων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου.

— Ποῖον τὸ μέγιστον καὶ ἱερώτατον τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου;

Τὸ πρὸς τὴν πατρίδα.

— Πῶς γίνεται ὁ ἄνθρωπος χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα του;

Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τῆς καλλισργίας τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

— Πῶς ἐπιτυγχάνεται τοῦτο;

Διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ σώματος, ἣτις λέγεται γυμναστική καὶ στρατιωτικὴ παιδείσις, διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ πνεύματος, ἣτις λέγεται ἐπιστημονική, καὶ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας.

— Ποῖα τὰ ἀποτελέσματα;

Ἰσχυρὸν σῶμα, θένος ψυχῆς, περιφρόνησις τῶν κινδύνων, κατανόησις τοῦ ἐθνικοῦ προορισμοῦ.

— Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ στρατιωτικὴ ἀσκήσις τοῦ λαοῦ;

Διὰ τῆς γενικῆς στρατολογίας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς ὁργανώσεως.

— Εἶνε ὑπόχρεως πᾶς πολίτης εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀσκήσιν;

Μάλιστα ὁ ἔχων δικαιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ ἔχει καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς αὐτήν. Πρωτίστη δὲ ὑποχρέωσις εἶνε ἡ υπεράσπισις τῆς πατρίδος διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς.

— Δικαιοῦται τις νὰ ἐγκαταλίπη τὴν τάξιν, εἰς ἣν ἐν πολέμῳ ἢ ἐν εἰρήνῃ ἐτάχθη ὑπὸ τῆς πολιτείας;

Ἄρα. Ὁ καταλείπων τὴν τάξιν, ὁ παραβαίνων τὰ πρὸς τὴν πατρίδα στρατιωτικὰ καθήκοντα, τὰ ἱερώτατα πάντων, πρέπει νὰ θεωρῆται ἄτιμος, ἐπομένως νὰ στερῆται τὰ πολιτικά του δικαιώματα.

— Ποῖος λέγεται πολίτης;

Ὁ ἐκπληρῶν τὰ πρὸς τοὺς ὁμοίους του, τὴν πολιτείαν καὶ τὴν

θρησκείαν καθήκοντα, ὁ ἀγαπῶν τὴν πατρίδα του ὑπὲρ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ὁ φροντίζων διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς, τὴν τιμὴν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον, ὁ συντρέχων ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς τὴν κυβέρνησιν, παρὰ τῆς ὁποίας λαμβάνει ἀσφάλειαν, δικαιοσύνην, παιδείαν, συγκοινωνίαν.

— Διὰ τίνος τρόπου δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀσφαλῶς τὸν προορισμὸν του ;

Ζῶν συμφῶνως μὲ τοὺς θείους νόμους, μὲ τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀσ-
τὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ προσπαθῶν νὰ καταστήσῃ εὐτυχεῖς τοὺς ὁμοίους του.

— Διὰ τίνος ἄλλου τρόπου ;

Διὰ τῆς ἐργασίας.

— Τί λέγεται ἐργασία ;

Ἡ ἐνέργεια τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος, ἡ καταβαλλομένη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον πρὸς εὗρεσιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔχει ὑποχρεώσεις, δηλαδὴ πρὸς θε-
ραπείαν τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν.

— Πῶς εὐρίσκει ταῦτα πάντα ὁ ἄνθρωπος ;

Κατοικῶν εἰς τινὰ χώραν, ὅπου ἐγεννήθη αὐτὸς καὶ οἱ προπά-
τορες του, συζῶν μετὰ συγγενῶν καὶ ὁμοφύλων καὶ συνεργαζόμενος μετ' αὐτῶν, διαφερόμενος καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ αὐτῶν.

Εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος ;

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει : « Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μὴ ἐσθιέτω ». Ὁ μὴ ἐργαζόμενος εἶνε ἄχρηστος καὶ ἐπιβλαβὴς ἄνθρωπος.

— Αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν ἢ ὀδύνην ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος ;

Ὁ ἀγαθὸς αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν, διότι δὲν ὠφελεῖ μόνον ἑαυ-
τὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁμοίους του, εἰς τοὺς ὁποίους γίνεται εὐεργε-
τὸς καὶ χρήσιμος. Μόνον ὁ κακὸς αἰσθάνεται ὀδύνην· οὗτος δὲ εἶνε

ἄχρηστος καὶ ἐπιβλαβής. Ἡ ἀργία εἶνε μήτηρ πάσης κα-
κίας.

— Πρέπει νὰ τιμᾶται ὁ ἐργαζόμενος ;

Μάλιστα, ἀπὸ ὅλην τὴν κοινωνίαν.

— Ὁ δὲ μὴ ἐργαζόμενος ;

Νὰ περιφρονῆται.

— Ἐάν ἔχη τις τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως, ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἐρ-
γάζηται ;

Ὁχι. Καὶ αὐτὸς εἶνε ἄχρηστος, ἐπομένως ἐπιβλαβής. Διὰ τοῦτο
πρέπει νὰ μὴ ἐκτιμᾶται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κοινωνία.

— Τί λέγεται κοινωνία ;

Ἡ μετ' ἄλλων ἀνθρώπων συμβίωσις καὶ συνεργασία πρὸς ἐπι-
τυχίαν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, τῆς ἠθικῆς προόδου καὶ τῆς ὕλικῆς εὐη-
μερίας.

— Πῶς ἐσχηματίσθη ἡ κοινωνία ; ἐκ φύσεως ἢ ἐξ ἀνάγκης ;

Ἐκ φύσεως. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε φύσει κοινωνικός.

— Πότε ὁ ἄνθρωπος εἶνε εὐτυχέστερος ; ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ ἐν τῇ
ἀπομονώσει ;

Ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Καὶ τὰ θηρία, καὶ αὐτὰ τὰ φυτά, ἔχουσι κοι-
νωνικὰς ιδιότητας. Πολλὰ τῶν θηρίων ἀρέσκονται εἰς τὴν μετὰ τῶν
ὁμοίων ἢ τῶν ἀνθρώπων συμβίωσιν.

— Πῶς ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπὸν αὐτῆς ἡ κοινωνία ;

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐκπληρῶσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν καὶ σέβωνται τὰ δίκαια τῶν ὁμοίων των.

— Ἄν τις ἀρνήται νὰ σεβασθῆ ταῦτα, εἶνε τοῦτο ἐπιττραμμένον;

Ὁχι. Ἐν ἐναντία περιπτώσει ἐξαναγκάζεται ὁ σεβασμὸς ὑπὸ τοῦ νόμου.

— Τί σημαίνει τοῦτο;

Ἐμποδίζεται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τιμωρεῖται ἡ παραθίασις αὐτῶν.

— Τί λέγεται κυβέρνησις;

Ἡ ἐξουσία ἐκείνη, ἡ ὁποία κατὰ θέλησιν τοῦ λαοῦ μεριμνᾷ περὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ, ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν του, παρέχει εἰς αὐτὸν δικαιοσύνην, παιδείαν, συγκοινωνίαν, φροντίζει περὶ τῆς στρατιωτικῆς του ὀργανώσεως.

— Ὀρεῖται ὑπακοὴν εἰς αὐτὴν ὁ πολίτης;

Ἐφ' ὅσον πράττει πάντα ταῦτα καὶ δὲν παρεμποδίζει τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόοδον αὐτοῦ.

— Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀναμένῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ του, δηλαδή τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας του μόνον ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν;

Ὁχι. Κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του.

— Ἄλλ' ὅταν δὲν ἐπαρκῆ;

Δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν πρόοδόν του διὰ τοῦ συνεταιρισμοῦ.

— Τί λέγεται συνεταιρισμὸς;

Ἡ συνένωσις τῶν δυνάμεων, ὕλικῶν καὶ ἠθικῶν, σωματικῶν καὶ πνευματικῶν, πολλῶν ἀτόμων ἐπὶ τὸ αὐτό, εἰλικρινῶς ἐργαζομένων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ σκοποῦ. Διὰ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, τὸ πρῶτον, διὰ τῆς συμπράξεως ἀκολούθως καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τῆς κυβερνήσεως κατορθοῦται ὁ κοινωνικὸς σκοπός.

— Πῶς ἐπιτυγχάνει πάντα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος ;

Διὰ τῆς καταλλήλου ἀνατροφῆς καὶ διὰ τῆς νομοθεσίας.

— Ποῦ περιλαμβάνεται ἡ νομοθεσία τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ ;

Εἰς τὸ ἐλληνικὸν Σύνταγμα τοῦ 1864 καὶ εἰς τοὺς νόμους, εἰ ὁποῖοι ἐτέθησαν καὶ ἐφαρμόζονται χάριν τῆς εὐημερίας του.

— Τί ὀρίζει τὸ ἐλληνικὸν Σύνταγμα ;

Πλὴν ἄλλων τὰ ἐπόμενα, τὰ ὁποῖα εἶνε τὰ κυριώτατα καὶ πρέπει νὰ τὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ τὰ τηρῇ πᾶς Ἕλλην.

1) Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· πᾶσα δὲ ἄλλη θρησκεία εἶνε ἀνεκτὴ καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων.

Ἀπαγορεύεται ὁ προσηλυτισμὸς καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπέμβασις κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας.

2) Οἱ Ἕλληνες εἶνε ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουσιν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῆς περιουσίας των.

3) Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶνε ἀπαραβίαστος· οὐδεὶς καταδιώκεται, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται, ἢ ἄλλως πως περιορίζεται, εἰ μὴ ὅποτεν καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει.

4) Ποινὴ δὲν ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμων προηγουμένως ὀριζόντων αὐτήν.

5) Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι ἡσυχῶς καὶ ἀόπλως, τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τηροῦντες τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

6) Ἡ κατοικία ἐκάστου εἶνε ἄσυλον.

7) Ἐκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς ἢ ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ κράτους· ὁ τύπος εἶνε ἐλεύθερος.

8) Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας του, εἰ μὴ διὰ δημοσίαν ἀνάγκην, προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσῃ, πάντοτε δὲ προηγουμένης ἀποζημιώσεως.

— Τί λέγει τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ ἑλληνικοῦ Συντάγματος ;
Ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

— Τί σημαίνει τοῦτο ;

Ἐκαστος Ἕλλην πολίτης πρέπει νὰ τηρῇ τὰς διατάξεις αὐτοῦ, ν' ἀπαιτῇ δὲ παρὰ πάντων—καὶ παρ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως—τὴν τήρησιν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Πατρίς.

— Τί λέγεται πατρίς ;

Πατρίς λέγεται ἡ χώρα, ὅπου ἐγεννήθη τις, ἢ ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατάγεται, τὴν ὁποίαν κατοικοῦν ἄνθρωποι, ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν, λαλοῦντες συνήθως τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ πρεσβεύοντες οἱ πλεῖστοι τὴν αὐτὴν θρησκείαν. Ἡ χώρα αὕτη ἔχει κατοικηθῆ ἀπὸ τοὺς προγόνους των καὶ ἔχει διακεκριμένα ὅρια.

— Πῶς ἐσχηματίσθησαν τὰ ὅρια τῆς πατρίδος ;

Τὰ ὅρια τῆς πατρίδος ἐσχηματίσθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν φύσιν, εἶνε βουνά, θάλασσαι, ποταμοί, ἢ ἄλλα ὅμοια γνωρίσματα, ἀνεγνωρίσθησαν δὲ ὡς τοιαῦτα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

— Ποῖος εἶνε ὁ τρόπος οὗτος ;

Ἄνθρωποι, καταγόμενοι ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς προπάτορας, κατέλαβον μέρος τῆς γῆς, ἀποκατεστάθησαν ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ἐκαλλιέργησαν, τὸ ἐχρησιμοποίησαν, διὰ νὰ θεραπεύσωσι τὰς ἀνάγκας των, ἐσχημάτισαν οἰκογενεῖας, κώμας, πόλεις, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀλιεῖαν, τὴν

κτηνοτροφίαν, τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, ἐκλλιέργησαν τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ὅλα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἓνα λαὸν πολιτισμένον.

— Πρέπει ν' ἀγαπᾷ τις τὴν πατρίδα του ;

Τὸ μέγιστον τοῦ ἀνθρώπου καθήκον εἶνε ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος, ἢτοι ἡ φιλοπατρία.

— Ποία εἶνε ἡ ἀληθινὴ ἔννοια τῆς φιλοπατρίας ;

Ἐν γένει ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη τις ἢ ἐξ οὗ κατ'άγεται, ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν θυσία, ἀλλ' ἐπίσης ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ἄτομα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατοικοῦν τὸ πατριον ἔδαφος, διὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐνδιαφερώμεθα, τὴν εὐτυχίαν των θεωροῦντες εὐτυχίαν μας καὶ τὴν δυστυχίαν των δυστυχίαν μας.

— Ποῖος λέγεται ἄπατρις ;

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει κανέν πρὸς τὴν πατρίδα του αἷθημα, ὅστις ἐπιζητεῖ τὸ συμφέρον του μόνον, εὐχαριστεῖται δὲ παντοῦ, ὅπου εὐδοκιμεῖ καὶ προάγονται τὰ ὑλικά αὐτοῦ συμφέροντα.

— Ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος ἀποκλείει τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ;

Διόλου. Ὅπως ὁ ἀνθρώπος δὲν ἀγαπᾷ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἀγαπᾷ ἐπίσης τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὴν πατρίδα του, ἔτοιμος νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ αὐτῶν, οὕτω πρέπει ν' ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν πατρίδα του, δηλ. τὴν ἀνθρωπότητα.

— Μέχρι ποίου σημείου πρέπει νὰ προβαίνει ἡ ἀγάπη αὕτη ;

Μέχρι τοῦ σημείου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν βλάπτει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν τιμὴν, τὴν εὐτυχίαν καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του.

— Τί πρέπει νὰ πράξῃ ὁ ἀληθὴς ἀνθρώπος καὶ φιλόπατρις, ἂν τύχῃ

νά συγκρουσθῆ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος του καὶ τὸ συμφέρον ἄλλων λαῶν ;

Πρέπει νά προτιμῆσῃ ἀδιστακτως τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος.

— Πῶς ἐκδηλοῦται ἡ φιλοπατρία διὰ τοὺς Ἕλληνας ;

α') Διὰ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων.

β') Διὰ τῆς ἀγάπης τῆς ἐλληνικῆς γῆρας, ἣτις εἶνε μία τῶν ὡραιωτάτων τοῦ κόσμου.

γ') Διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὰ πάτρια ἥθη.

δ') Διὰ τῆς ἀγάπης τῶν ὁμοεθνῶν καὶ τῆς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ μετ' αὐτῶν συμπράξεως.

ε') Διὰ τῆς ἀγάπης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς χρήσεως αὐτῆς ὡς ὄργανου τῆς σκέψεως, οὐ μόνον διότι αὕτη εἶνε ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε ἡ εὐγενεστάτη γλῶσσα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι εἰς αὐτὴν ἐγράφησαν τὰ ἄριστα τῶν προϊόντων τῆς διανοίας.

ς') Διὰ τῆς ἠθικῆς οὐχὶ μόνον ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ.

ζ') Διὰ τῆς θυσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐμπράκτως ἀποδεικνυομένης καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ.

— Διατί ἡ φιλοπατρία θεωρεῖται ἡ πρώτη τῶν ἀνθρωπίνων ἀρετῶν ;

Διότι ὅταν λαός τις ἀποτελῆται ἀπὸ ἀνθρώπους φιλοπάτριδας, ἀγαπωμένους μεταξὺ των, ἀλληλοβοηθουμένους, γίνεται ἰσχυρὸς ἐκ τῆς ἐνώσεως ταύτης καὶ τῆς συμπράξεως. Ἀποτέλεσμα τῆς συμπράξεως ταύτης εἶνε πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ πρόοδος, μετὰ ταῦτα δὲ ὕλικὴ καὶ ἐθνικὴ δύναμις καὶ εὐημερία.

— Πότε εἶνε λαός τις φιλόπατρις ;

Ὅταν ἕκαστος πολίτης προτιμᾷ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἀπὸ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον.

— Μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία παραδείγματα λαῶν φιλοπατρίδων καὶ εὐτυχῶν ;

Πλεῖστα.

— Ποῖα εἶνε ταῦτα ;

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ πρόγονοί μας, ὑπῆρξαν μεγάλοι φιλοπατρίδες, πάντοτε θυσιάσαντες τὴν ζωὴν των καὶ τὴν ἄνεσίν των πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Εἰς τὴν φιλοπατρίαν χρεωστεῖται κατ' ἐξοχὴν ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλική αὐτῶν δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Αἱ τέχναι, αἱ ἐπιστῆμαι, τὰ γράμματα, ὁ πολιτισμὸς ἐν γένει τὴν Ἑλλάδα ἔσχον μητέρα.

— Ἄλλοι λαοί ;

Οἱ Ρωμαῖοι ἐκ τῶν παλαιῶν, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων οἱ πλεῖστοι τῶν χριστιανικῶν λαῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ κατ' αὐτήν, ἔδωκαν ἀπαράμιλλα δεῖγματα φιλοπατρίας.

— Πρέπει λαὸς τις νὰ ζητῇ διὰ παντὸς τρόπου τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος του ;

Μόνον καθ' ὅσον δὲν βλάπτεται ἐκ τούτου ἄλλος λαός, ἔχων ἀναντίρρητα ἐπὶ τῆς ἐπιδιωκομένης χώρας δικαιώματα.

— Πῶς πρέπει ν' ἀπακρούηται πᾶσα προσβολὴ κατὰ τῆς πατρίδος ;

Διὰ πάσης θυσίας, καὶ διὰ τοῦ θανάτου. Ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατος εἶνε ὁ ἱερώτατος καὶ εὐγενέστατος, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἔντιμος καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος δικαιουῖται ν' ἀποφύγη.

— Γνωρίζεις τί ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ὁ μέγας τῶν Ἀθηνῶν φιλόσοφος, περὶ τῆς πατρίδος ;

Ὅχι· ἐπεθύμουν νὰ τὸ μάθω.

— Ἀξίζει τοῦτο καὶ πρέπει πᾶς ἀληθὴς Ἕλλην νὰ τὸ ἀποστηθίσῃ. Ἴδου τί λέγει :

«Ἡ πατρίς εἶνε τι ἱερώτερον καὶ εὐγενέστερον ἀπὸ τὸν πατέρα, ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ, προσφέρων τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτῆς».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ Ἑλλάς.

— Τί εἶνε ἡ Ἑλλάς ;

Ἡ Ἑλλάς εἶνε ἡ πατρίς μας.

— Ποῖαι εἶνε αἱ ἀποτελοῦσαι αὐτὴν χωραὶ ;

Πελοπόννησος, Στερεὰ Ἑλλάς, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη, Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους καὶ τῆς Μεσογείου, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Ρόδος καὶ ἄλλαι μικρότεραι κατ' ἑκτασιν καὶ πληθυσμὸν, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία.

— Ποῖον εἶνε τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἑλληνοσ ;

Ἄν καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχῃ αὐστηρὰν γεωγραφικὴν ἐνότητα, διότι τμήματά τινά, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται, χωρίζονται, πού μὲν δι' ὕψηλῶν καὶ δυσβάτων ὀρέων, πού δὲ διὰ τῆς θαλάσσης, ἡ ἐθνικὴ ὁμογενότης τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπῆρξε πάντοτε ἰσχυρά, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων.

Ὁ Ἑλληνας, ὡς ἐκ τοῦ προοδευτικοῦ χαρακτήρος του, ἠγάπησε πάντοτε τὰς ἀποδημίας, ζητῶν νέας χώρας νὰ κατοικήσῃ καὶ νὰ ἐκπολιτίσῃ. Ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα αἴσθημα, ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς καὶ ἡ ἀγάπη διετηρήθησαν διαρκῶς ζωηρὰ καὶ ἀκμαῖα. Οὐχὶ ἡμε-

ρῶν, ἀλλὰ μηνῶν παλλάκις ἀπόστασις δύναται νὰ τὸν χωρίζη ἀπὸ τῆς πατρίδος. Ἐν τούτοις ἡ ἀγάπη του πρὸς αὐτὴν οὐδέποτε ἐλαττοῦται, παρὰ πάσας τὰς βιωτικὰς καὶ ἔθνικὰς περιπετείας.

— Τίνα ἄλλα πλεονεκτήματα διακρίνουσι τὸ ἑλληνικὸν γένος ;

1) Τὸ φιλελευθέρων. Ὁ Ἕλληνας ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλοεθνεῖς. Ἡ πολιτικὴ του δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κατακτητικὴ, ὑποδουλωτικὴ. Τούναντίον ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως ἄλλων τῶν λαῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦλθεν εἰς σχέσεις καὶ ἐπικοινωνίαν.

2) Τὸ ἐκπολιτιστικόν. Ὁ Ἕλληνας ἐκ φύσεως ἐπιζητεῖ νὰ ἐκπολιτισθῇ καὶ νὰ ἐκπολιτίσῃ, δηλαδὴ νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ γείνη ἀληθὴς ἄνθρωπος, ἀληθὴς χριστιανός, ἠθικός, κοινωνικός, πολιτικός. Ἡ κατάστασις αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐπιζητεῖ διὰ παντὸς τρόπου, λέγεται ἀνθρωπισμός, εἶνε δὲ τὸ κατ' ἐξοχὴν γνώρισμα τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐγενῶν ἀνθρώπων.

— Πόθεν συμπεραίνεις τοῦτο ;

Ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἡ Ἑλλάς ἔλαβε μὲν στοιχεῖά τινα πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας, οἵτινες ἤκμασαν πρὸ αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν περιορίσθη εἰς ταῦτα, ἐκαλλιέργησε μὲ πολὺν ζῆλον τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀνταπέδωκε δὲ ἀφθονώτατα τὰ τροφεῖα, παρασχούσα τὰς γνώσεις αὐτῆς καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς τοὺς μὴ προσδεύσαντας λαοὺς τῆς Ἀσίας.

— Πότε ἀρχεταὶ ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἐνέργεια τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ;

Ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅποτε ἰδρύθησαν ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου, καὶ ἰδίως εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἡ ἐνέργεια αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐπιτείνεται. Τὸ ἑλληνικὸν γένος λαμβάνει πληρεστέραν ἑαυτοῦ συνείδησιν. Καταδεικνύεται πράγματι, ὅτι οὐχὶ ἡ ὕλική, ἀλλ' ἡ ἠθικὴ δύναμις κυβερνᾷ τὸν κόσμον.

— Πότε κυρίως καὶ διὰ τίνος ἄνδρες διατρανοῦται ἡ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ;

Ἄπο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Μέγας λαῶν κατακτητῆς ὑπῆρξεν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος. Οὐδεὶς δὲ τῶν κατακτητῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου συνετέλεσεν ὅσον ὁ μέγας οὗτος Ἕλληνας εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ.

— Τί ἔπραξεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ;

Κατέκτησεν ὅλας τὰς χώρας σχεδὸν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Ἀλλὰ δὲν ὑπέταξε τοὺς κατοίκους αὐτῶν εἰς τὴν ὕλικήν βίαν τοῦναντίον· ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὸν δεσποτισμὸν τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, τοὺς ἐξημέρωσε καὶ τοὺς ἐξεπολίτισεν, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι διέσπειραν καταστροφὰς μόνον, ἔχθρας καὶ μίση.

— Ἐξακολούθησε καὶ μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλεξάνδρον ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἐνέργεια τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ;

Μάλιστα. Ὁ Ἑλληνισμὸς, ὑποταγεὶς εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὑπέταξεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν πνευματικὴν δυνάμιν του. Περισσότερον δ' ἔτι ἐξεπολίτισε πλείστους βαρβάρους λαοὺς διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ θρίαμβος ὀφείλεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Ἀλλὰ περισσότερο ἀκόμη ἡ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μολονότι εἶχε συντριβῆ πολιτικῶς ἕνεκα πολλῶν αἰτίων, καταδεικνύεται κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς λεγομένης Ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ. Αἰῶνα πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ οἱ Ἕλληνες λόγιοι ἐξεπολίτισαν τοὺς βαρβάρους ἀκόμη λαοὺς τῆς Εὐρώπης.

— Ἐξακολουθεῖ ἡ ἐνέργεια αὕτη καὶ σήμερον ;

Μάλιστα. Καὶ σήμερον ὁ Ἑλληνισμὸς συντελεῖ οὐκ ὀλίγον εἰς

τὸν ἐκπολιτισμὸν καὶ τὴν ἐξημέρωσιν πολλῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἄλλων χωρῶν.

— Ὑπάρχει ἄλλο τι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ;

Τὸ μόνιμον τῆς φυλῆς. Εἶνε καὶ τοῦτο φυσικὸν τοῦ Ἑλληνος πλεονέκτημα, τὸ ἄποϊον ὀλίγαι ἄλλαι φυλαὶ δύνανται νὰ ἐπιδείξωσιν.

— Πῶς συμβαίνει τοῦτο ;

Κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἱστορίας πᾶσαι αἱ φυλαὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀκμάζουσι καὶ παρακμάζουσι. Προβαίνουσι μέχρι βαθμοῦ τινος δυνάμειος, μετὰ ταῦτα δὲ καταπίπτουσιν, ἐκφυλίζονται, ἀποθνήσκουσιν ἢ μεταμορφοῦνται. Οὕτως ἀπωλέσθησαν πλεῖστοι λαοὶ ἤλθον καὶ παρῆλθον. Ἄλλ' ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐξαιρεῖται τοῦ νόμου τούτου. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τρισχιλίων ἐτῶν. Ἐνικήθη καὶ κατεκτήθη πολλάκις, ἀλλ' οἱ κατακτηταὶ συνεχωνεύθησαν ἐπὶ τέλος ἐν τῷ ἐθνικῷ χωνευτηρίῳ, χωρὶς ὁ ἐλληνικὸς ὀργανισμὸς καὶ χαρακτήρ νὰ ἐξασθενήσῃ.

— Ὑπάρχουσι μὴ Ἑλληνας ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς χώραις ;

Ὑπάρχουσιν εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, καθὼς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πάσας τὰς ἄλλας χώρας.

— Εἶνε ἀλλόφυλοι οὗτοι ἢ ἀλλόθρησκοι ;

Τινὲς μὲν εἶνε ἀλλόφυλοι, τινὲς δὲ ἀλλόθρησκοι.

— Ἐλαττοῦται ἢ αὐξάνει ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς χώραις ;

Ἡ στατιστικὴ μαρτυρεῖ μεγάλην αὐξήσιν. Ἐν τῷ φυλετικῷ δὲ ἀνταγωνισμῷ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων οἱ δεῦτεροι οὗτοι ὑποχωροῦσιν, ἐπαισθητῶς ἐλαττούμενοι.

Ἐν τούτοις εἰς τινὰς οἱ Ἑλληνας, προτιμῶντες τὸ ἐμπόριον ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν, μεταναστεύοντες δὲ ἐκ τῆς γερ

νεθλίου γῆς, μὴ ἔνωρίς νυμφευόμενοι καὶ μὴ ἀδρῶς τεκνοποιοῦντες, δὲν συντελοῦσιν ὅσον ἔπρεπεν εἰς τὸν πολλαπλασιασμόν.

— Πῶς δύναται νὰ θεραπευθῇ τὸ κακὸν τοῦτο ;

Διὰ τῆς μὴ μεταναστεύσεως εἰς ξένας χώρας ἐπὶ κινδύνῳ ἔθνικῆς ἀπωλείας. Ὑπάρχουσιν ἑλληνικαὶ χῶραι, δυνάμεναι νὰ θρέψωσιν ἑκατομμύρια. Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ προσέξωμεν εἰς τοῦτο, καταννοοῦντες, ὅτι οὐχὶ μόνον ὁ νοῦς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν λαοῦ τινος.

— Ἐχει ἡ Ἑλλάς ἐχθρούς ἐντὸς τῶν ἐλευθέρων ἢ τῶν ὑποδούλων αὐτῆς ἐπαρχιῶν ;

Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχουσιν ἐχθροὶ αὐτῆς, ὡς συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας, πολιτισμένας μάλιστα. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος ἐπιδιώκουσι τὸν αὐτὸν ἔθνικὸν σκυπίν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἄλυτρώτῳ Ἑλλάδι ὑπάρχουσι δυστυχῶς τοιοῦτοι.

— Ποῖοι οἱ πρῶτιστοι ;

Οἱ Τούρκοι. Οὗτοι ἀπὸ πέντε ἡδὴ αἰώνων κατέκτησαν τὰς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἑλληνικάς χώρας, τὰς ὁποίας ἠρήμωσαν. Καὶ ἠλευθερίωθη μὲν μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, μαρτύρια καὶ θυσίας ἐν τμῆμα τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον αὐτῆς μέρος στενάζει ἀκόμη ὑπὸ τὸν καταστρεπτικὸν καὶ ἐκβαρβαρωτικὸν τῶν Τούρκων ζυγόν.

— Ἐκτὸς τῶν Τούρκων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ἐχθροὶ ;

Μάλιστα.

— Τίνες οὗτοι ;

Κατ' ἐξοχὴν οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ πολλῶν αἰώνων καταλαθόντες τμήματά τινα τῆς Θράκης καὶ τῆς Μακεδονίας, ἐκπολιτισθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ζητοῦσι σήμερον διὰ νοθεύσεως τῆς ιστορίας καὶ ἄλλων τοιούτων ἀνοσίων τρόπων νὰ παραστήσωσιν ἑαυτοὺς δικαιούχους τῶν δύο τούτων χωρῶν.

— Εύρίσκουσιν οί λόγοι των ἡχώ ;

Δυστυχῶς ναί. Ὑπεστηρίχθησαν μάλιστα κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας ἀπό τινας εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις· καὶ τοῦτο διὰ τὰ πολιτικὰ τούτων συμφέροντα. Ἐν γένει δὲ ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εὐηργετήθησαν, συμπεριφορὰ τῶν Βουλγάρων εἶνε ἀναξία εὐγενῶν καὶ πολιτισμένων ἀνθρώπων.

— Πρέπει ν' ἀποθαρρυνθῶμεν, διότι ἔχομεν ἀδιαλλάκτους ἐχθρούς; Διόλου. Μόνον ὁ μικρόψυχος ἀπελπίζεται. Ὁ γενναῖος πιστεύει καὶ ἐλπίζει, ἀγωνιζόμενος. Ἡ γενναιότης εἶνε γνώρισμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς ταύτην δὲ τὴν γενναιότητα πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀπὸ αἰώνων μὴ καταστελλομένη πρόοδος αὐτοῦ.

— Πῶς πρέπει νὰ φέρηται ὁ Ἕλλην πρὸς τοὺς ἐχθρούς του ;

Πρέπει νὰ μισῇ αὐτούς.

— Ἄρκεῖ τὸ μῖσος ;

Ἦχι· πρέπει νὰ εἶνε ἕτοιμος πάντοτε, ν' ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του μὲ πάντα τρόπον.

— Εἶνε δυνατὴ ἡ σύμπραξις ;

Μάλιστα. Ἐν ἡ περιπτώσει ἐπέλθῃ δικαία συνεννόησις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἐλευθερία.

— Τί εἶνε ἐλευθερία ;

Ἐλευθερία εἶνε τὸ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον κέκτηται ἐκ φύσεως πᾶς